

TÜRKİYE İLAÇ SEKTÖRÜ

Toplumların varlığının, refahının ve sürekliliğinin en büyük kaynağı olan sağlığa birinci derecede etki eden ilaç sektörü, her ülke için olduğu gibi Türkiye için de büyük bir önem taşımaktadır. Bugün itibariyle 82 milyon olan Türkiye nüfusunun Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) projeksiyonlarına göre 2023 yılı sonunda 86 milyona, 2040 yılı sonunda ise 100 milyona ulaşması beklenmektedir. Bununla birlikte sağlık alanındaki gelişmeler sonucunda yaşam süresinin uzaması, ülkemiz nüfusunun her geçen yıl daha da yaşlanması sonucunu doğurmaktadır. TÜİK verilerine göre 2008 yılında 4,9 milyonla ülke nüfusunun %6,8'ini oluşturan 65 yaş üstü vatandaşlarımızın sayısı 2018 yılı itibariyle 7,2 milyona yükselmiş ve nüfusun %8,8'ini oluşturmuştur. TÜİK projeksiyonlarına göre 65 yaş üstü nüfusun 2023 yılı sonunda 8,9 milyon ile %10,2 paya, 2040 yılı sonunda ise 16,3 milyon ile %16,3 paya ulaşması öngörülmektedir. Söz konusu veriler ilaç sektörünün ülkemiz için önemini göstermekle birlikte, aynı zamanda sektörün ülkemiz içerisindeki büyüme potansiyelini de ortaya koymaktadır. Türkiye'de 2018 yılında 2,3 milyar kutu ilaç satılmış olup, kişi başına 28 kutu ilaç alınmıştır. Kişi başına ilaç kullanımının aynı kalması halinde dahi 2023 yılında 2,4 milyar kutu, 2040 yılında ise 2,8 milyar kutu ilaç satılması beklenmektedir. Ayrıca yaşanan nüfus göz önüne alındığında kişi başına düşen ilaç kullanımının daha da artacağı öngörülmektedir.

Artan nüfusla birlikte sağlık harcamalarında da artış meydana gelmektedir. Ülkemizde yapılan sağlık harcamalarının %78'inin genel devlet bütçesi tarafından karşılanmaktadır. Bununla birlikte, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) bütçesinde her geçen yıl artarak devam eden açıklar nedeniyle sağlık harcamalarının kontrol altına alınması; kamu otoritesi için oldukça önemli bir husus olmuştur. Bu amaçla ülkemizdeki ilaç fiyatlarının belirlenmesinde 2004 yılında itibaren "Referans Fiyat Sistemi" uygulamaya konulmuştur. Bu uygulamaya göre ilaç fiyatları; ürünün Fransa, İtalya, İspanya, Portekiz ve Yunanistan'daki depocuya satış fiyatlarından en ucuzunun referans fiyat olarak kabul edilmesiyle belirlenmektedir. Ancak, ilacın imal veya ithal edildiği ülkeler referans ülkelerden farklı ise ve bu ülkelerde depocuya satış fiyatı referans ülkelerdekini altındaysa, bu fiyat referans olarak alınmaktadır. Döviz bazındaki bu fiyat dönemsel Avro kuru ile çarpılarak TL fiyat belirlenmektedir. Bu fiyata depocu ve eczacı kâr oranları ile %8 KDV eklenerek nihai perakende satış fiyatına ulaşılmaktadır. Fiyat değişimi, TL/Euro kuruna bağlanmıştır. Ancak söz konusu kur cari piyasa kurlarından farklı olarak belirlenmektedir. İlaç fiyatlamasında kullanılan kur; bir önceki yılın Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın günlük Euro satış kuru gerçekleşmeleri esas alınarak hesaplanacak olan yıllık ortalama Euro değerinin %60 olarak belirlenen uyarılma katsayısı ile çarpılması suretiyle belirlenmekte ve uygulandığı yıl içerisindeki kur değişimlerinden bağımsız olarak tüm yıl kullanılmaktadır. Bu uygulama sonucunda, ülkemizdeki ilaç fiyatları diğer ülkelere nispeten daha düşük seviyede seyretmektedir. Kişi başına düşen yıllık ilaç harcamalarında Türkiye 36 OECD ülkesi içerisinde son sırada yer almaktadır. Buna rağmen SGK'nın bütçe açığı devam ederken, kamu otoritesinin ilaç fiyatlarındaki artışları önleme çabaları da sürmektedir.

Ülkemizdeki bilgi, teknoloji ve sermaye birikimi yetersizliği nedeniyle ilaç sektörünün Türkiye'deki gelişimi, başlangıç günlerinden itibaren yabancı sermaye ve hammaddeye bağımlı olmuştur. Maliyeti oldukça yüksek olan Ar-Ge çalışmaları bilgi ve teknolojinin yanı sıra, uzun bir sürece sahip olup, yüksek tutarlı finansman da gerektirmektedir. Pazardaki fiyatlama politikaları nedeniyle kârlılıkların düşük olması sonucunda üretici firmalar yeni bir ilaç geliştirmekten daha çok, mevcut ilaçların eşdeğerlerinin üretilmesine odaklanmışlardır. Ülkemiz üretiminde kullanılan hammaddelerin yaklaşık %80'i ise ithal edilmektedir. Bu nedenle sektörün dış ticaret açığı yüksek seviyelerdedir. Global pazara nispeten düşük satış fiyatları ve buna bağlı olarak oluşan düşük kârlılık sonucunda, Ar-Ge çalışmalarına yapılan harcamalar da düşük seviyede kalmaktadır. Referans fiyat sistemi ve ithalata dayalı hammadde tedariki gibi unsurların yanında, mal fazlası olarak adlandırılan ve satılan ilaçların belli bir oranında aynı cins mal ya da malların depo ve eczanelere ücretsiz olarak verilmesine dayalı eşantyon ilaç sistemi de sektörün kârlılığını olumsuz etkileyen faktörlerden biridir.

İlaç Endüstrisi İşverenler Sendikası'nın (İEİS) verilerine göre, Türkiye'de 17'si çok uluslu firmalara ait 81 ilaç üretim tesisiyle 3'ü çok uluslu firmalara ait 11 hammadde üretim tesisi bulunmaktadır. Türkiye İlaç Sektörünün toplam cirosu 2018 yılında %26,1 büyüyerek 30,9 milyar TL satış büyüklüğüne ulaşmıştır. Söz konusu büyümeyi sağlayan en büyük etken Şubat 2018'de ilaç fiyatlarını belirleyen Euro kurunun %15 oranında arttırılarak 2,69 TL olarak belirlenmesidir.

TÜRKİYE İLAÇ SEKTÖRÜ

Bunun yanı sıra, 31 Mayıs 2018 itibarıyla hem iskontolu hem de iskontosuz ürünlere %2,5 fiyat artışı şeklinde yapılan iskonto iyileştirmesi, satılan kutu sayısındaki artış ve satış hacminin yüksek fiyatlı ürünlere doğru kayması da sektörün ciro artışını destekleyen diğer unsurlar olmuştur.

Kutu ölçeğinde büyüme %4,5 olmuş ve 2,3 milyar kutu ilaç satışı gerçekleşmiştir. Sektörün satışlarında değer bazında referans ilaçların payı önceki yıllarda olduğu gibi yüksek seviyededir. Gerçekleşen 30,9 milyar TL satışın 21 milyar TL'sini referans ilaçlar oluşturmuş, eşdeğer ilaçların cirosu ise 9,9 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Sektör cirosunun %68'ini referans ilaçlar %32'sini ise eşdeğer ilaçlar oluşturmuştur.

Kutu bazında incelendiğinde eşdeğer ilaçların hâkimiyeti dikkat çekmektedir. Satılan 2,3 milyar kutunun %59,6'sı eşdeğer ilaçlardan, %40,4'ü ise referans ilaçlardan meydana gelmiştir. Bu durum, referans ilaçların satış değerinin ve dolayısıyla katma değerinin eşdeğer ilaçlara göre daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Referans ilaçların kutu başına ortalama fiyatı 2018 yılında 22,60 TL iken, eşdeğer ilaçların kutu başına fiyatı 7,24 TL olarak gerçekleşmiştir.

Biyoteknolojik ilaçlar, reçeteli ilaçların %17,6'sını oluşturarak 2018'de 5,4 milyar TL'ye ve 28,5 milyon kutu satışa ulaşmıştır. Referans biyoteknolojik ilaçların satışları 2018 yılında %30,3 artış göstererek 5,1 milyar TL, biyobenzer ilaçlar ise 2018'de %48,2 artarak 282 milyon TL olmuştur. Referans biyoteknolojik ilaçların ortalama satış fiyatı 221,97 TL iken, biyobenzer ilaçların ortalama fiyatı ise 53,17 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu fiyat düzeyleri, geleneksel ilaçlarla kıyaslandığında biyoteknolojik ilaç pazarındaki yüksek katma değeri ve dolayısıyla potansiyel kazanç fırsatlarını göstermektedir.

Tedavi gruplarına göre ilaçlar incelendiğinde ise; harcamalardaki en yüksek payı onkoloji ilaçları almıştır. Büyük çoğunluğu ithal ve yüksek fiyatlı olan onkoloji ilaçlarının payı geçtiğimiz yıl %11,7 iken; kur artışları neticesinde 2018 yılında %12,8'e yükselmiştir. Antibiyotik harcamalarında ise kamu otoritesinin uygulamaları sonucunda 2010 yılından itibaren sağlanmaya başlayan düşüş devam etmiştir. 2010'da %13,5 olan antibiyotik harcamalarının payı 2018'de %7,8'e kadar gerilemiştir. Ağırlıklı olarak ithal edilen ve yüksek fiyatlarla satışa sunulan kan ürünlerinin payı ise artmaya devam etmiş ve geçtiğimiz yıl %7,1 olan payı %7,3'e yükselmiştir. Kutu ölçeğinde bakıldığında ise Antibiyotikler ve Antiromatizmler %11,0 ile ilk sırada yer almaktadır.

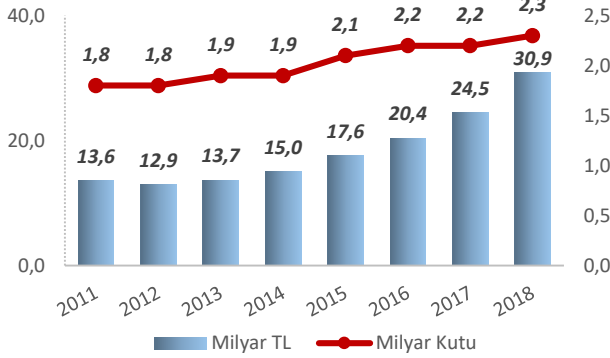
Türkiye ilaç sektöründe satılan ilaçların kutu bazında %83,5'i yurtiçinde üretilirken, bu ürünlerin toplam satış değeri içerisindeki payı sadece %48,3'tür. Diğer yandan satışı yapılan kutu ilaçların %16,4'i ithal ürün iken, bu ithal ürünler 2018 yılı satış hacminin %51,7'sini oluşturmuştur. Yerli üretim ilaçlar son yıllarda hem kutu hem de değer bazında payını arttırmaktadır. Ancak ithal ilaçların çoğunlukla görece pahalı referans ilaçlar olması, bu ilaçlara yapılan harcamaların daha yüksek seviyede oluşmasına neden olmaktadır. Ayrıca, adet olarak bakıldığında satılan ilaçların çok büyük bir bölümü ülkemizde üretilmesine karşın, kullanılan hammaddenin büyük bölümünün ithal ediliyor olması, sektörün sürekli dış ticaret açığı vermesine yol açmaktadır.

Döviz kurlarında 2018 yılında yaşanan artış sonrasında ülke genelinde olduğu gibi ilaç sektöründe de ithalatın kısılması nedeniyle, dış ticaret açığında azalma yaşanmıştır. Ancak hâlen sektörün dış ticaret açığı yüksek seviyelerdedir. İhracat 2018 yılında %30,8 artışla 1,2 milyar USD'ye ulaşmış, ithalat ise 5 milyar USD ile geçtiğimiz yıla göre neredeyse aynı seviyede gerçekleşmiştir. Sektörün dış ticaret açığının 4,1 milyar USD'den 3,8 milyar USD'ye gerilemesine karşın, ihracatın ithalatı karşılama oranı %23,4 ile halen oldukça düşük seviyededir. Yerli hammadde ve ilaçlar için sağlanan teşvikler ve yüksek seviyede seyreden döviz kurları neticesinde önümüzdeki dönemlerde sektörün dış ticaret açığının azalması beklenmektedir.

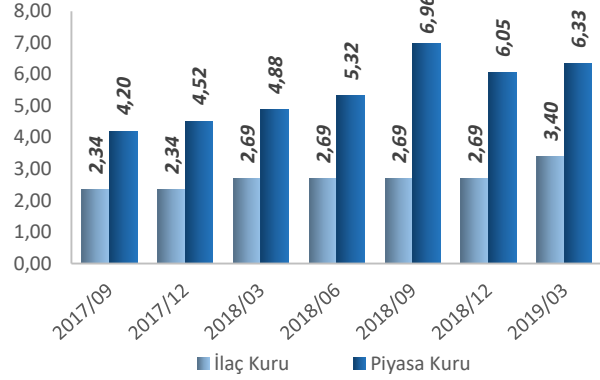
Döviz kurlarında 2018 yılı içerisinde yaşanan artışlar sebebiyle ilaç fiyatlarını belirleyen kur ile cari kur arasında açılan makas, hammadde açısından ithalata bağımlı olan sektörü olumsuz yönde etkileyen en büyük unsur olmuştur. Şubat 2019'da referans ilaçlama sisteminde kullanılan EURO kuru 2019 yılı için %26,4 arttırılarak 3,40 TL olarak belirlenmiştir. Bu durum cari kur ile bulunan makasın nispeten kapanmasını sağlamış ve üretici şirketleri kârlılık konusunda bir nebze olsun rahatlatmıştır. Söz konusu kur artışıyla sektör cirosunun en az kur artışı oranında büyümesini öngörüyoruz. Ayrıca satılan kutu hacmindeki artışlar ve diğer etkenler göz önüne alındığında sektörün büyüklüğünün 2019 yılı sonunda 40 milyar TL'nin üzerine çıkmasını bekliyoruz.

GÖSTERGELER

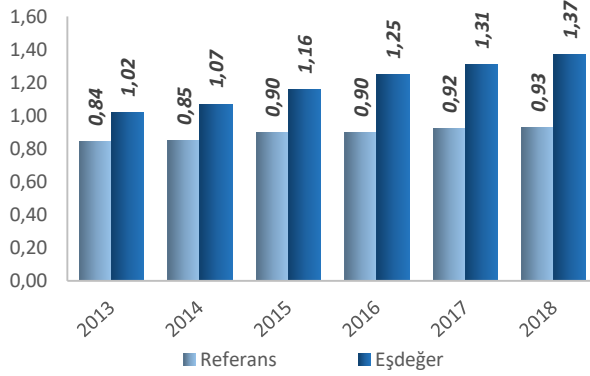
Şekil 1- Sektör Gelişimi

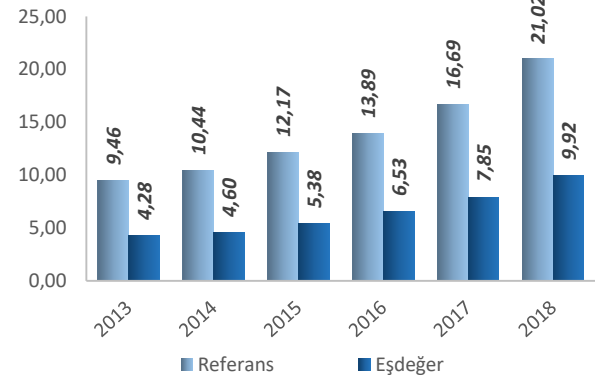
Şekil 2- İlaç Kuru-Piyasa Kuru Değişimleri (EUR/TL)

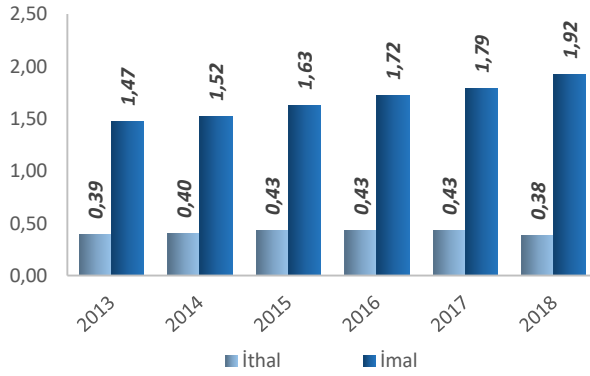
Şekil 3- Referans ve Eşdeğer İlaç Satışları (Milyar Kuru)

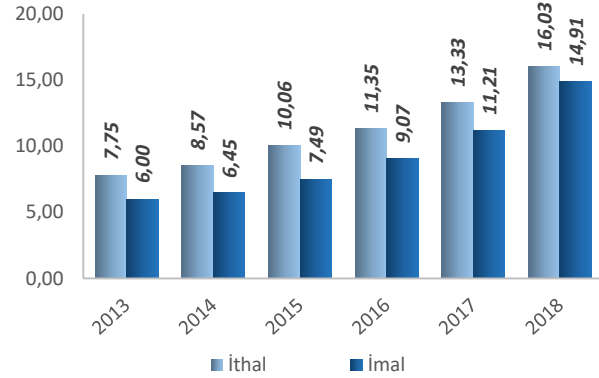
Şekil 4- Referans ve Eşdeğer İlaç Satışları (Milyar TL)

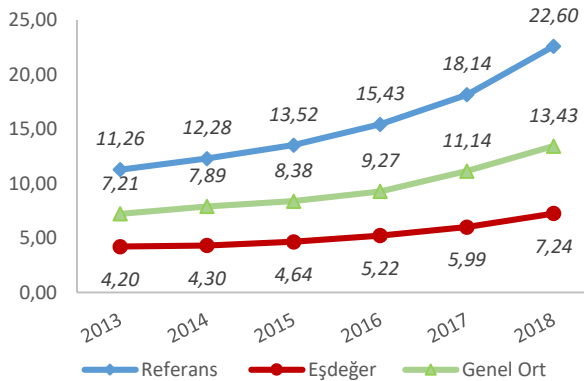
Şekil 5-İthal-İmal İlaç Satışları (Milyar Kuru)

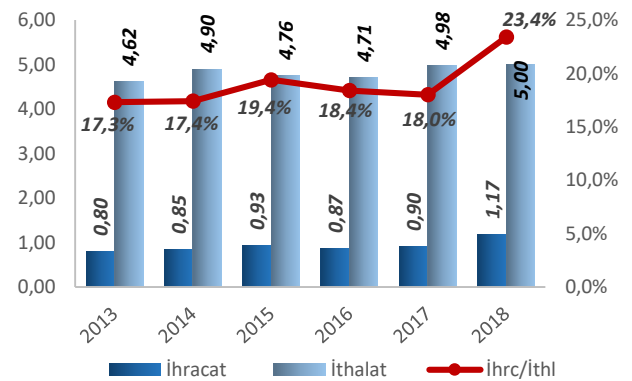
Şekil 6- İthal-İmal İlaç Satışları (Milyar TL)

Şekil 7-Türe Göre Ortalama İlaç Fiyatları, TL

Şekil 8- Dış Ticaretin Değişimi (Milyar USD)

İstanbul Uluslararası Derecelendirme Hizmetleri A.Ş.

Esentepe Mah. Büyükdere Cad. Müselles Sok. Onur İş Merkezi No:1/2
Şişli / İSTANBUL

Tel: 0212 272 01 44

Fax: 0212 257 54 85

Tahir Murat Kahveci – Kredi Derecelendirme Uzmanı

tahir@turkrating.com

Bu rapordaki bilgiler ve yorumlar, kamuya açık, güvenilir olduğuna inanılan kaynaklardan temin edilen bilgilerden derlenmiştir. Bununla beraber, bu raporda geçen bilgilerin kullanılması veya bu raporun yararlandığı kaynaklardaki hata ve eksikliklerden doğan bilgilerin kullanılması sonucunda yatırımcıların uğrayabilecekleri doğrudan ve/veya dolaylı zararlardan İstanbul Uluslararası Derecelendirme Hizmetleri A.Ş. sorumlu tutulamaz. Bu raporlar hiçbir şekilde menkul kıymetlerin alımı veya satımı konusunda tavsiye olarak yorumlanmamalıdır. Kullanan ancak kendi bilgi, inisiyatif ve değerlendirmesi ile hareket edecektir.
